

Kultur- och aktivitetsplan för seniorer i Laxå kommun

Antagen av social- och omsorgsnämnden den 1 mars 2010, § 21.

Innehållsförteckning

Bakgrund

Vad är kultur ?

Syftet med en kulturplan

Kultur i vården

Kultur och hälsa

Kommunens resurser för kultur inom vården

Verksamheter och aktiviteter

Frivilligorganisationernas roll

Personalens inställning

Aktörer att samarbeta med

Social- och omsorgsnämndens mål för kultur i vården

Forum för framtida arbete

Bakgrund

I kommunens mål för äldreomsorgen, antagna av Social- och omsorgsnämnden den 27 augusti 2007, § 11, finns ett avsnitt om kultur i vården. I de inriktningsmål som finns där sägs att ett kulturpolitiskt program ska upprättas. Kristdemokraterna har tidigare lämnat in en motion, som sedan blev beviljad, om att Laxå kommun ska arbeta fram ett program för kulturens roll inom äldre vården.

Vad är kultur ?

Enligt Nationalencyklopedin är kultur en sammanfattning av allt som skapas av människor för att ge andliga upplevelser. I begreppet kultur innefattas i denna plan alla de olika aktiviteter som skapar glädje och ger möjlighet till samvaro och stimulans. Kultur kan vara allt från inomhusboule till opera.

Syftet med ett kulturplan

är att

- att låta kultur och aktiviteter bli en naturlig del av både förebyggande och behandlande vård
- verka för ett rikt och varierat utbud av kulturaktiviteter för äldre, långtidssjuka och funktionshindrade
- verka för att bättre och enklare samordna kulturaktiviteter för ovan nämnda grupper
- verka för att bättre samordna och nyttja de kulturresurser som finns tillgängliga både inom och utom vården
- tillvarata alla möjligheter för äldre och funktionshindrade att vara delaktiga i samhällets kulturutbud
- verka för att kultur i vardagen blir en naturlig del av vård och omsorg samt
- verka för att de lokaler där kulturaktiviteter bedrivs ska vara tillgängliga för alla.

Kultur i vården

Det råder idag en enighet om att kultur är en dimension av omsorgen inom vården och att kulturverksamhet har en funktion i själva vårdarbetet. Områden som arbetsterapi, sjukhusbibliotek och uppmuntrande underhållningsinslag har lång tradition inom sjukvården.

Under senare tid har utvärderingar och forskning visat på att kulturinslag ger många positiva rent medicinska effekter.

Forskning pågår kontinuerligt om kulturens roll i vården och som hälsofrämjande faktor i ett förebyggande och rehabiliterande perspektiv. De nationella målen både för kultur och för folkhälsan relaterar till området kultur och hälsa. Det handlar då om både kulturell och samhällelig delaktighet.

Kultur och hälsa

Kulturupplevelser och eget skapande påverkar vårt mentala tillstånd. Vi får känna glädje, lust och meningsfullhet. Medicinska forskningsresultat visar på en mätbar förbättring av den fysiska hälsan vid kulturella aktiviteter. Resultat från den svenska forskningen visar att vi lever längre, får lägre blodtryck, ökad tankeskärpa, bättre ämnesomsättning och mer energi vid regelbundna kulturupplevelser. Varför det är så vet forskarna inte men hormoneffekter, estetiska effekter (som kan få oss att tänka i nya banor och hitta nya sätt att lösa problem) och sociala effekter (känslan av att tillhöra en grupp) får oss att må bättre. Hälsoeffekten vid deltagande i kulturella aktiviteter blir, på samma sätt som vid idrottsutövande, mest påtaglig i ett längre perspektiv.

Musik- och konstterapi används på många ställen i vården av demens- och strokepatienter och personer med hjärnskador. I Laxå har vi haft besök av Birgitta Andersson, som är musikterapeut och arbetar med hjärnskadade i Linköping. Hon var på kommunens särskilda boenden och lärde ut hur man använder sig av musik i vården av demenssjuka.

Kommunens resurser inom för kultur inom vården

Förr fanns inom äldreomsorgen terapiverksamhet med en rad skapande aktiviteter. Denna verksamhet är numera bortsparad och det finns ingen speciell personal för fritidsverksamhet med något undantag (Tivedsgården 0,25 tjänst). Under 2009 har statliga stimulansmedel använts till vårdpersonal som arbetar med socialt innehåll i vården, motsvarande 40 procent. Denna resurs kommer troligen att finnas kvar även under 2010 då regeringen sannolikt kommer att bevilja mer stimulansmedel.

I Finnerödja finns 0,25 tjänst som fritidsledare samt under 2009 0,13 tjänst som ersätts med stimulansmedel. På Ramundergården finns 0,20 tjänst finansierad av stimulansmedel och i Hasselfors finns 0,07 tjänst. Fritidsledaren har två funktioner, dels att ordna egna aktiviteter, dels att vara kontaktperson mot studieförbund, frivilligorganisationer, underhållare m.m. När det gäller ekonomi finns inga medel budgeterade för fritidsaktiviteter eller för aktiviteter för att stimulera och förbättra det sociala innehållet i vården.

Verksamhet och aktiviteter

Den verksamhet som bedrivs inom kommunens äldreomsorg är följande:

Gymnastik – på Ramundergården och Träffpunkt 14 håller fritidsledaren i lättare rörelseövningar, på Edegården, Tivedsgården och Frivilligcentralen håller frivilligarbetare i isokinetisk gymnastik.

Bingo – på Frivilligcentralen och Ramundergården håller PRO i bingoverksamheten. På Träffpunkt 14 spelas bingo i samarbete med SRF (Synskadades förening). På Tivedsgården håller fritidsledaren i bingo.

Studiecirklar – på Ramundergården håller frivilligarbetare i läs- och samtalscirklar. På Frivilligcentralen hålls studiecirklar i PRO:s regi.

Boken kommer – boksnurror som sköts av bibliotekets personal finns på Edegården och Tivedsgården.

Kaffekorgen – Svenska kyrkans diakon kommer med en kaffekorg till de olika boendena på Ramundergården och samtalar en stund.

Sång och musik – fritidledarna bjuder in underhållare som spelar och sjunger. En volontär kommer till olika boenden och spelar piano. Skolklasser kan komma och sjunga någon gång.

Traditioner – för att få avbrott i vardagen så är det viktigt på äldreboenden att ta till vara på traditioner vid olika helger med mat och pynt och annat som hör till. Det kan vara jul-, påsk- och midsommarfirande men även annat som Våffeldagen, Kanelbullens dag m.m.

Gudstjänster – Svenska kyrkan har regelbundet gudstjänster på de olika äldreboendena.

Frikyrkorna anordnar sång- och andaktsstunder.

Verksamheterna anordnar själva fester, främst på Björkhagen, Tivedsgården och hemvården i Laxå.

Frivilligorganisationernas roll

Kommunens uppgift är att tillhandahålla den lagstiftade samhällsservicen till dem som så behöver. Vem ska ansvara för det övriga? Att få komma ut på en promenad, få en pratstund med någon som inte har ett pressat tidsschema, spela spel eller få hjälp att besöka någon. I Laxå finns ännu inga riktlinjer för volontärverksamhet. Frivilligarbetarna väljer aktivitet efter egna önskemål. Frivilligverksamhet ska vara ett komplement till det som kommunen är skyldig att tillhandahålla.

Med tanke på kommunens knappa resurser är frivilligorganisationernas medverkan och engagemang synnerligen viktig. Inom ramen för Frivilligcentralen finns samarbete med PRO, SPF, Röda Korset och Svenska kyrkan.

Personalens inställning

Ibland kan det vara svårt att få gehör för aktiviteter på boendeenheterna. Man tror att de boende är för gamla eller för dementa för att uppskatta studiecirklar och arrangemang.

Personalen upplever att de inte har tid med något annat än det mest nödvändiga.

Det är viktigt att engagera personalen och stötta dem som är positiva till stimulerande aktiviteter inom äldreomsorgen.

Det är också resursfråga att det finns personal som kan stimulera till kultur och aktiviteter.

Allra bäst vore det om det fanns schemalagd tid för det sociala/kulturella innehållet i vården.

Aktörer att samarbeta med

Skolan kan öppna möjligheter för generationsöverbryggande möten. Skolklasser kan komma till äldre boenden och sjunga, medverka vid luciafirande, äldre kan berätta om hur det var förr i tiden m.m. Förskolan kan också medverka med sång, komma på besök utklädda till påskkäringar m.m. Det finns barn som inte har någon kontakt med äldre människor och kontakt mellan barnomsorg/skola och äldreomsorgen är ett sätt att skapa möten mellan generationerna.

Pensionärsorganisationerna är en viktig samarbetspartner för äldreomsorgen och de gör stora insatser inom kommunens verksamheter med aktiviteter på äldreboenden, ledsagaruppdrag, cirkel- och gymnastikledare m.m. Ett sätt kan vara att organisationerna flytta in sina egna aktiviteter på kommunens äldreboenden som t ex körsångsövningar, studiecirklar, m.m.

Svenska kyrkan regelbundet gudstjänster och deras diakon besöker ett äldreboende med kaffekorg. Svenska kyrkan är också engagerad i Frivilligcentralen.

Studieförbunden har en viktig roll för kultur inom vården. Tyvärr finns inte mycket kvar av deras verksamhet lokalt i Laxå men kontakter för tas med förbundens olika verksamheter i sydnärke.

Social- och omsorgsnämndens mål för kultur i vården

Inriktningsmål

Laxå kommun skall sträva efter att kulturella upplevelser inom äldreomsorgen ingår som en naturlig del av vården.

Möjlighet till boklån ska finnas på varje särskilt boende.

Sträva efter en för de boende anpassad kulturell miljö.

Upprätta ett kulturpolitiskt program.

Den uppsökande verksamheten skall även informera om kulturaktiviteter.

Effektmål

Varje särskilt boende skall ha minst två utåtriktade aktiviteter per år.

Inbjudna personer som kan tillföra verksamheten kulturella upplevelser minst två gånger per år.

Varje hembesök i den uppsökande verksamheten innefattar information om kulturaktiviteter.

Upprätta ett kulturpolitiskt program.

Forum för framtida arbete

En viktig fråga är hur man ska arbeta med dessa frågor inom äldreomsorgen och hur man skapar ett nätverk mellan olika aktörer. På Frivilligcentralen i Laxå finns en samrådsgrupp med deltagare från pensionärsorganisationerna, Röda korset, Svenska kyrkan och kommunen. Denna grupp skulle kunna utökas med t ex representant från biblioteket och ev någon annan för att planera kultar- och andra aktiviteter riktade till kommunens seniorer. I Laxå är Frivilligcentralen den naturliga mötesplatsen för denna grupp.

Motsvarande grupper kan ordnas i andra delar av kommunen med olika aktörer inom den egna kommundelen.

Hur går arbetet vidare ?

Här förelås några punkter hur arbetet med kultur i vården kan fortsätta utvecklas:

- den samverkansgrupp som idag finns på Frivilligcentralen utvecklas med fler aktörer för att arbeta med frågor som rör kultur och aktiviteter för äldre
- medel bör avsättas i arbetsbudgeten för att främja detta arbete
- att implementera värdet av kulturaktiviteter i det dagliga arbetet samt
- att arbeta för att utveckla kultur aktiviteter i vård- och behandlingsarbete.

Thorsten Holgersson
socialchef

Berit Persson
utvecklare